

Brian McKechnie ali ‘starajmo se pozitivno’

O Univerzi Strathclyde in njenem Inštitutu za študije o starejših o programih in podobnosti s Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje

Brian McKechnie je direktor *Inštituta za študije o starejših* (angl. Senior Studies Institute) na *Univerzi Strathclyde of Glasgowu*. *Brian McKechnie* je oče šestih otrok, kar je, tako so mi zatrдили, na Škotskem nekaj povsem običajnega. *Brian McKechnie* je mladost preživel v *Šoli za nadarjene (zgolj!)dečke* nedaleč od svojega današnjega inštituta in nedaleč od slovite založniške hiše Collins, oziroma njenih skladišč, kjer si je kot študent služil kruh.

Po zaključenem študiju arheologije je Briana pot vodila naokrog. Dlje časa je delal kot vodja kadrovske službe v neki veliki trgovski hiši. Tam je dodobra spoznal svet poslovanja in trgovanja in tako danes ve tudi, kje in kako pridobiti sredstva za delovanje svojega inštituta. Pri tem se zanese, pravi, na svoj takrat ustvarjeni socialni krog. Pa ne le to! Med vsemi vprašanji starejših ga prav posebej zanimajo vprašanja njihovega *zaposlovanja*.

Kot kadrovski direktor se je nekega dne srečal tudi z vprašanjem kako izobraževati in zaposlovati invalidne osebe. Pričel je poglobljati znanje o psiholoških, socialnih, ekonomskih in izobraževalnih vprašanjih te skupine. “Ko pa pričnemo razumevati v čem je posebna kultura takšne skupine, pa nas prične zanimati tudi posebna kultura drugih skupin. In mene so pričeli zanimati starejši”, je povedal.

Od velike trgovske hiše ga je pot vodila v *Workers' Association* (slov. *Delavsko društvo*). Ta velika organizacija je v anglosaškem svetu poznana po izobraževanju delavcev. In tako je Brian združil svoja znanja in izkušnje iz poslovnega sveta, znanja o skupinah s posebnimi potrebami, znanja o zaposlovanju in izobraževanju odraslih. Zlagoma je pridobil podlago za nastanek vsaj nekaterih zdajšnjih usmeritev *Inštituta za študije o starejših*. Za kakšen inštitut torej gre?

Inštitut je nastal, ko so mnoge starejše odpustili z dela

Inštitut za študije o starejših na Univerzi Strathclyde je bil uradno ustanovljen leta 1991 in sicer kot enota njenega *Centra za vseživljenjsko učenje*. Tega leta je obseg dela s starejšimi močno narasel in to v času, ko je bila v Veliki Britaniji le peščica podobnih izobraževalnih programov za starejše. In tedaj se je na Inštitutu oglašil gostujoči kanadski profesor navdušeno pripovedujoč o novih dosežkih geragogike na njegovi univerzi, pa tudi o nuji, da spričo hitro rastočega števila starejših, nastane izobraževanje zanje. Sledili so obiski priznanih profesorjev z Univerze v Londonu, ki so s pripovedjo o svojih dosežkih prepričali, kot običajno, ko gre za novosti, močno črnogledi in nejeverni senat univerze. Ti začetki v mnogočem spominjajo na *začetke Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje*, ko smo se srečevali s pripombami, da "naj se spustimo z oblakov na zemljo..." in s splošno nejevernostjo. V primeru izobraževanja starejših odraslih je nejevernost navadno velika, kajti stereotipi o starejših jih rišejo kot nekoristne za družbo, nesposobne razvoja in neučljive....!^{1 2}

Ko so pobudniki *Inštituta* pridobili prva državna in zasebna sredstva za prenovu prostorov, ko so zaposlili deset delavcev, se je razvejal tudi program. Uvedli so izobraževalne programe za *starejše odrasle za njihovo osebnostno, intelektualno in poklicno rast*. Programe za *razvoj prostovoljstva*, programe za *razvoj spretnosti*, ki jih starejši potrebujejo pri iskanju zaposlitve, Uvedli so *usposabljanje prostovoljcev in oseb, ki poklicno delajo s starejšimi, raziskovalno učenje in participatorno raziskovanje*, lokalno, nacionalno in internacionalno povezovanje s sorodnimi organizacijami. Zanimivo je, da ima tudi *Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje* vsaj po ciljih, če ne tudi vsebinah, enake sklope programov, četudi jih je razvijala po lastnih poteh, odzivajoč se predvsem na potrebe svojih slušateljev in okolja.

Večina študentov na *Inštitutu* se odloči za 20-40 ur predavanj skozi deset do dvajset tednov. V tem je *Slovenska univerza* drugačna, saj nudi svojim slušateljev zvečine trikrat večji obseg izobraževalnih ur. *Inštitut* pa je poseben v tem, da organizira tudi akreditirani študij o vprašanjih

---

¹ Podobno je še pred nekaj desetletji veljalo za ženske. Še več, ženske so imele tudi prav malo moških vrlin. Tako denimo niso bile sposobne prijateljstva, če naj verjamemo Montaignu in drugim, pa tudi učljive naj ne bi bile! Njihove vrline naj bi bile le one, ki so služile moškim. Podobno je danes edina resnično priznana vrlina starejših, da so lahko dobri stari starši.

² Mlada novinarka je vztrajno ponavljala vprašanje: «Gospod, zakaj se vi učite pri teh letih...?». Nikakor ni mogla razumeti zakaj je določilo »pri teh letih« odveč.

starejših, pa še poldnevne “seminarje za pokušino”, obiskovanje izbranih dodiplomskih programov znotraj Univerze Strathclyde in izredni študij na dodiplomski stopnji.

Z denarno pomočjo Mestne občine nekatera predavanja potekajo v marginaliziranem mestnem okolju in družbenih skupinah ter na podeželju. Tudi *Slovenska Univerza* ponekod organizira “izobraževanje po okoliških vaseh”, ki je nalezljivo zanetilo navdušenje za izobraževanje odraslih tudi pri mlajših. Tako v takšnih okoljih prebivalci odkrivajo, denimo, *zgodovino žensk*, ali pa se učijo nemško.

Projekt učenja tradicionalnega tkanja so razširili na otoku Arranu. Znanja, ki so si jih starejši pridobili, so potlej prenesli na mlade, pa tudi na slabotne stare ljudi, ki ne morejo zapustiti doma. Uspešen je bil *Inštitut za študije o starejših* tudi v delu s starejšimi iz *nekaterih etničnih manjšin*. Z njimi so se posvečali kuhanju, prehranskim navadam, vedi o prehrani, zdravju.

Projekti za razvoj prostovoljstva obsegajo: usposabljanje za pomoč osebam s poškodovano hrbtenico, strokovno vodenje po mestu, individualno uvajanje starejših v rabo računalnika (en mentor, en slušatelj). *Torkov klub, kjer gre za učenje pisarniškihb opravil in nudenje pomoči upravi Inštituta*. V projektu imenovanem *50+* gre za pomoč starejšim, da pridobijo dopolnilna znanja za opravljanje različnih del. Sem se uvršča vrsta *tečajev za osebno rast* in osebna pomoč prostovoljcev, ki starejšim išočim delo nudijo vrsto *osebnih nasvetov*. Inštitut nudi tudi *pomoč za razvoj podjetništva*.

Inštitut, podobno kot *Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje* organizira tudi izobraževanje iz geragogike pa tudi tisto za ljudi, ki poklicno delajo s starejšimi, denimo za socialne delavce, negovalce, nositelje gospodinjske pomoči, zaposlene v javni upravi, andragoge, psihologe, terapevte, kadrovske delavce, arhitekte.... Pridobljena znanja pa na Inštitutu združijo v program, ki vodi v pridobitev javno priznanega spričevala.

V sodelovanju s *Škotskim Svetom za potrošništvo*, organizacijo *Age Concern Scotland* in različnimi oddelki *Univerze Strathclyde* nastajajo študije o vprašanih starejših. Nedavno so ustanovili tudi *Škotski Raziskovalni Forum* o staranju. (angl. *Scottish Research Forum on*

Ageing). Mnoge študije so posvečene vplivu učenja starejših na starejše same in druge rodove, na zdravje starejših, na zmanjšanje obsega zdravstvenih in socialno-varstvenih stroškov, na rabo informacijske tehnologije. Tudi Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje je doslej opravila veliko raziskovalnega dela, denimo o izobraževanju starejših v njihovih poznejših letih, življenjskih zgodbah starejših in njihovem vplivu na njihovo izobraževanje, o starejših delavcih, izobraževanju v domski oskrbi, ipd.

Izobraževanje starejših je delo, ne pa kramljanje in druženje

V brošuri, ki predstavlja Inštitut za študije o starejših zasledimo naslednje poglavitne cilje: delovanja *Inštituta* in sicer: (1) da spodbuja nenehno osebno rast in intelektualni razvoj starejših; (2) da omogoči starejšim, da pridobljeno znanje in življenjske spretnosti uporabijo v vrsti družbeno pomembnih okolij in sicer kot družinski člani, državljani, prostovoljci ali pa tako da povečajo svojo zaposljivost, da so boljše pripravljeni na menjavo poklicev v delovnih okoljih, (4) da omogoči starejšim da se vpišejo v redni univerzitetni študij, (5) da Inštitut snuje in podpre raziskovanje o življenju v poznejših letih ter širi vedenje o pomenu znanja starejših za družbo.

Ko prebiram te cilje, ko se spomnim ciljev, ki smo si jih, še malce širše zastavili na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje, tedaj se nehote nasmehnem. Že dvajset let in več poslušamo večno razmišljanje strokovnjakov, politikov pa tudi naključnih sogovornikov o tem, da se starejši učijo zaradi druženja...zato, da imajo kaj početi... Nepremagljivi se tako zdijo stereotipi o starejših pa tudi, nenazadnje, o izobraževanju odraslih. V državah, ki so še nedavno bile izrazito industrijske, smo namreč prejeli "znanja za industrijo". Vrednote so bile industrijske. Vse je bilo posvečeno delu. *Zdi se, da se ne moremo posloviti od prepričanja, da se človek uči zgolj za delo. Starejši pa so največkrat v pokoju, zakaj bi se potemtakem morali učiti?* V informacijski družbi pa se delo prepleta z življenjem in za življenje potrebujemo znanje. Za vsakdanja vprašanja bomo v prihodnje, po projekcijah, imeli na razpolago le izvedence-svetovalce, probleme bomo morali zagledati in reševati sami, vse življenje!³

---

³ Nedavno sem v Parizu prisostvovala predavanju o bolnišnici prihodnosti. Raziskovalci so si postavili vprašanje ali bomo leta 2010 še imeli sestre, ki bodo negovale rakave bolnike, ali bomo še imeli splošne ambulante...?

Podobni programi, različni programi

Pahljača programov za starejše je na tem *Inštitutu* razmeroma podobno široka in celo podobno zasnovana kot na *Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje*. Ob rednem programu se pojavljajo še občasne akcije kot denimo tista, ki so jo izvedli skupaj z delodajalci in so jo poimenovali "Starajmo se pozitivno". Na *Slovenski Univerzi* smo podobno razvili programe za delodajalce v katerih prikažemo pomen starejših delavcev za dobro politiko zaposlovanja v podjetju.

Leta 1992 so na Škotskem, spričo neugodnih gospodarskih razmer, mnoge starejše odpustili. Pa so se ušteli, kajti mladih je zaradi zmanjšane števila rojstev vse manj in manj... In zdaj se podjetja na moč trudijo, da bi se starejši znova zaposlili... Tako na *Inštitutu* dopolnilno izobražujejo starejše željne dela. Še več, za podjetje je težko, če se njihovi delavci želijo izobraževati v delovnem času. In tako so na *Inštitutu* uvedli program "Recruitment and Job Retention" (slov. "Zaposlovanje novih delavcev in ohranjanje dela"). Tiste, ki gredo na izobraževanje, pri delu zamenjajo starejši... Velikokrat jih tako zaposlijo tudi za daljši čas. Praktično! Toda v ta namen starejši potrebujejo dopolnilno znanje..." Job Retention" se je razvil je tudi v široko zastavljen evropski program.

Zanimiva se mi je zdela tudi malce marketinško obarvana "ponudba" programov, ki so jih poimenovali *Šest najboljših*. Gre za predavanja, ki tečejo ob ponedeljkih, skozi šest tednov: *Šest najboljših španskih slikarjev* (Velasquez, Murillo, Goya...) *Šest najboljših antičnih dram* v povezavi z vprašanjem moralne slepote, *Šest najboljših poti po Glasgowu* s pogledom na najlepše zgradbe v mestu, *Besedila šestih najboljših francoskih pevk*, denimo Edith Piaf, Patricie Kaas, ... *Šest najboljših arheoloških odkritij*...

Starost in ustvarjalnost

Napovedujejo, da bo bolnišnica z dosti manj osebja delovala predvsem kot svetovalna ustanova in pridobiti si bomo morali raznovrstno znanje, da bomo znali nasvet poiskati in ga tudi uporabiti.

Tako se je imenovala konferenca, ki jo je *Škotski odbor za umetnost* pripravil skupaj z *Univerzo Strathclyde* in *Inštitutom za študije o starejših*. Konferenca na kateri so o pomenu umetnosti in ustvarjanja za starejše in vse generacije spregovorili starejši sami. Ljudje različnih let, socialnega porekla, različne izobrazbe...ki pa jih vse družijo želja razumeti in ustvarjati lépo. Ob glasbi Boba Dylana je nekdanja univerzitetna profesorica, ki se je komaj v starosti pričela učiti slikati, povedala, da se na stare ljudi lepijo mnogi stereotipi, ona pa, da pozna še enega: da znanstvenik ne more biti umetnik. Pa je pričela slikati.....podobe, ki spominjajo na kemične formule in atome, ki so si pod njenim čopičem naredili čudovite barve in oblike.

Konferenco so spremljali mnogi video posnetki. *Skupina starejših za video* ustvarja filme, uči se pisati scenarije, filme režirati, montirati...Tako smo bili deležni mnogih scen iz življenja, umetniškega delovanja in učenja starejših. Nekaj podobnega smo poznali tudi v Sloveniji s skupino *Mediji in novinarstvo*, ki se je učila novinarstva, pisala, oblikovala in izdajala je revijo *Tretješolec*, pripravljala je novinarske konference, snovala je radijske in televizijske oddaje-

Skupina G8, oblečena v črne drese in dolge črne razvlečene majice, se je z modernim plesom pričela ukvarjati šele nedavno...Uspešno, četudi 70 let ni ravno idealna starost za prve korake v izraznem plesu... *Skupina, ki se uči pripovedovati zgodbe* (angl. Story Telling Group) in *Skupina, ki se uči brati drame* (angl. Drama Reading Group) sta v dialogu predstavili program, ki poteka za starejše skupaj s starejšimi in mladimi mentorji in sicer v opuščeni hiši ob razburkanem sivem morju... *Hay Day* se imenuje ta program in v mestecu Saint Andrews ga poznajo prav vsi. Vsako sredo in vsako uro se tu izmenjajo dejavnosti za starejše. Če ne morete priti ob 10.00 pridete ob 11.00, če ne zmorete ob 11.00 pridete na razpravo pri kosilu ob 12.00. In tako sleherno sredo... Organizatorjem v pomoč je *Oddelek mestne občine za umetnost*.

V popoldanskem času so se zvrstile številne delavnice, med drugim tista, ki jo pripravlja BBC o tem, kako so nekoč ljudje doživljali vojno...pa tudi o tem, kako si predstavljajo prihodnost...

Glasgow ima vzoren Mestni turistični urad. Tam sem odkrila študijo o *Življenju v glasgowskih najemniških stanovanjih od leta 1900 do leta 1945*. Pripoved o tem, kako so ljudje živeli o njihovih bivališčih; kako so jih urejali, kakšne slike so visele po stenah, kje je stal zaboj za

premog., v kakšnih posteljah so spali. V visokih, zaprtih posteljah, kjer je zmanjkovalo zraka, tako, da so jih kasneje z zakonom prepovedali....Kaj so jedli, kako so se kopali... Zanimiva študija! Zdaj jo uporabljam v *Študijskem krožku za angleški jezik na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje*. Veliko je možnosti za primerjavo... Če so v Glasgowu nad otroško posteljo nekoč neizogibno visele podobe divjih rac, so pri nas visele podobe angelov, mostu in reke, ki je upodabljala življenje. Če so tam uporabljali ležišča iz ličkanja, so jih pri nas tudi, pa še konjsko žimo...In ležišče je bilo v treh delih. Zlagoma zdaj v angleščini nastaja pripoved o tem, kako smo živeli nekoč...

Včasih, ko mi prično naporna potovanja presedati, se vprašam, čemu? In vendar vem, da novo nastaja le po tistem, ko smo kaj prebrali, videli, ko smo koga srečali...kaj raziskali. In nastajalo bo vse dokler bodo naše kulture drugačne in bomo lahko drug drugemu v navdih.

Literatura in viri:

Anon: Being Positive About Age Diversity At Work, Department for Work and Pensions, ref. AGE4, Crown Copyright, London 2002.

Hector Faley, Jean, V., L.:Up Oor Close, Memories of Domestic Life in Glasgow Tenements, 1910-1945, The Springburn Museum Trust and White Cockade, 1990.

Hart, Lesley, A.: Senior Studies Institute, University of Strathclyde, Glasgow, December 2001.

www.agepositive.gov.uk

Doc. dr. Dušana Findeisen